

คุณ ครู ขา
อย่า รัง แก หนู

ดร.จิรา จันทรกระจ่าง*

คุณครูเคยคิดบ้างหรือเปล่าว่า เรารังแกลูกศิษย์ของเราในบางโอกาสโดยมิได้ตั้งใจ ทั้ง ๆ ที่โดยความจริงแล้ว พวกเราส่วนมากเป็นครูเพราะรักเด็ก แต่เราลองนึกบททวนการกระทำของเราดูซิว่า เราเคยทำอย่างนี้บ้างหรือเปล่า

- นักเรียน (ด้วยเสียงอันดัง...เกรี้ยวกราด) นั่งนิ่ง ๆ ทุกคนกลัวจากที่ครูจะตี
- นั่งกอดอก ห้ามพูด (เสียงเช่นเดิม คือหงุดหงิด)
- รัชนี เธอพูดมากนักนะ ยืนขึ้น แน่ะ ให้อยืนแล้วยังพูดอีก คาบไม้บรรทัดกางแขนด้วย
- นี่เธอ อย่าวิ่ง เดี๋ยวฉันเคาะตาตุ่มเสีย
- อย่าชนะ อย่าหิ๊บ อย่าจับ ห้ามแตะต้อง เดี๋ยวครูตัดมือทิ้งนะ (ด้วยน้ำเสียงที่จริงจังน่าหวาดเสียว)

ฯลฯ

เด็กทุกคนมีชีวิตจิตใจและร่างกายเป็นอันหนึ่งอันเดียว ร่างกายทุกส่วนทั้งแขนขา มือไม้ เสียง ความรู้สึกนึกคิด สมอง จิตใจ และร่างกายนั้น

* อาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา

มีความสัมพันธ์เกี่ยวกระทัดกันอยู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เหมือนหลอดไฟฟ้า ถ้าเรากดสวิตช์ หลอดไฟฟ้าที่ส่องแสงสว่างอยู่ก็จะดับมืดมิด เพราะแสงที่ผ่านไปตามกลไกต่าง ๆ นั้น วัตถุตัดทำให้ขาดจากกันเสียแล้ว ลูกศิษย์ของเรา ก็เช่นกัน จิตใจ และสมองซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกนึกคิดจะหยุดชะงักเมื่อร่างกายส่วนหนึ่งส่วนใดถูกบังคับให้หยุดนิ่งอยู่เฉย ๆ

เรามักเข้าใจกันว่าการทำให้เด็กนั่งนิ่ง ๆ กอดอก แล้วฟังครูพูดเป็นการดี ในการสอนหนังสือ เพราะแสดงให้เห็นว่าครูคุมชั้นได้ดี นักเรียนเรียบร้อยมีระเบียบ ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ผิด แต่เราต้องมาทำความเข้าใจกันเสียก่อนว่า เราจะสอนหนังสือหรือสอนคน ถ้าเราจะสอนคน ก็อย่าไปทำลายความเป็นคนของเด็กเสียหมด เด็กมีธรรมชาติในการเรียนรู้ที่ได้อยู่ในตัวทุกคน เราจะสังเกตเห็นว่าเด็กตั้งแต่เกิดจนถึง 6 ขวบ จะเป็นคนอยากรู้อยากเห็น ช่างสังเกต ช่างถาม ช่างคิด ไม่อยู่นิ่ง อยากรู้อยากทำอะไร ได้เอง คุณสมบัติเหล่านี้เป็นคุณสมบัติของการเรียนรู้ที่ดี

แต่เมื่อเด็กอายุครบ 6 ขวบ ต้องเข้าโรงเรียน โรงเรียนซึ่งเราคาดหวังและสมมติว่าจะเป็นสถานที่ส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้นั้นกลับกลายเป็นที่ซึ่งทำให้คุณสมบัติที่ดีอันเป็นธรรมชาติของเด็กหายไป โดยการศึกษาปฏิบัติต่อเด็กดังกล่าวแล้วข้างต้น ถ้าเราไม่อยากจะชื่อว่า "รังแกเด็ก" ก็จงช่วยกันรักษาและส่งเสริมคุณสมบัติในการเรียนรู้ที่ดีของเด็กแต่ละคนไว้ จงอย่าทำราวกับว่าโรงเรียนเป็นสถานที่สำหรับเรียนรู้ แต่การดำรงชีวิตนั้นอยู่ที่ไหนสักแห่งหนึ่งซึ่งไม่เข้าโรงเรียน การเรียนรู้และการดำรงชีวิตอยู่ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แยกออกจากกันไม่ได้

โรงเรียน (คุณครูนั้นแหละ) ทำกับเด็กราวกับว่าเป็นวัตถุไม่มีชีวิต จิตใจ ไม่มีความรู้สึกนึกคิด เพราะครูจะเป็นผู้จัดการทุกอย่าง เช่น เด็กจะต้องรู้อะไร เมื่อไร และอย่างไร เด็กจะต้องทำตามที่คุณสั่ง คิดเหมือนที่คุณบอกให้คิด มิฉะนั้นครูก็จะวินิจฉัยออกมาด้วยเครื่องมือของครู (ข้อสอบ) ว่า เด็กคนนั้นเก่ง คนนั้นฉลาด ด้วยความรู้สึกของครูเองว่าคนนั้นคือ คนนี้ เกเร ก้าวร้าว ฯลฯ โรงเรียนทำให้เด็กคิดว่าการเรียนรู้ก็คือการที่คนอื่นจัดการทำมาให้หรือบอกให้เรา มีคำสั่งที่ต้องทำตาม คิดเอง หรือตัวเราเองเป็นผู้บันดาลให้เกิดขึ้นแก่ตัวเราเอง John Holt นักการศึกษาชาวอเมริกัน กล่าวว่า "Education is something a person gets for himself, not

that which someone else gives or dose to him."

นอกจากนั้น คุณครูมักจะรังแกลูกศิษย์โดยไม่รู้ตัวด้วยคำพูดที่เต็มไปด้วยภาพลักษณ์ในด้านทำลายแทนที่จะชื่นชม ช่วยเหลือ หรือให้กำลังใจ ซึ่งบางครั้งก็ทำร้ายจิตใจ ความรู้สึก บางทีก็อาจทำลายความคิดสร้างสรรค์และความสามารถพิเศษที่มีอยู่ในตัวเด็ก ตัวอย่างเช่น

- รัง ผู้พี่ของเธอก็ไม่ได้ เป็นลูกพ่อแม่เดียวกันแท้ ๆ ทำไมถึงแตกต่างกันมากมายนัก
- ฉันสั่งให้เธอวาดรูปเรือเท่านั้น ทำไมได้บอกให้วาดน้ำทะเล แหมแสนรู้ทันนะจ๊ะ (หวาน...แต่...)
- นี่ นายมานะ เธอจะบ้าไร? บริการประเทศไหนที่จะส่งของโดยจรวด

คำพูดเหล่านี้ของครู บางทีก็ทำร้ายจิตใจความรู้สึกของเด็ก บางครั้งก็อาจมีผลลบศักดิ์กัน หรือทำลายความคิดสร้างสรรค์ความสามารถอันเป็นพรสวรรค์ของเด็กได้ โดยที่ผู้ใหญ่มักจะไม่ถึงเลย ตัวอย่างเรื่องจริงครั้งหนึ่งเมื่อไม่นานมานี้ สภาพสตรีคนหนึ่งเธอประจักษ์ความจริงที่แน่ชัดว่าเธอรักและสนใจการวาดภาพมาก แต่เธอไม่เคยยอมวาดภาพเลย เธอพยายามคิดค้นหาเหตุผลว่าเพราะอะไรเธอจึงไม่ยอมทำในสิ่งที่เธอรักและสนใจเลย ความจริงที่ฝังอยู่อย่างลึกซึ้งใจของเธอก็คือ เมื่อเธออยู่ชั้นประถม ครูวาดเขียนได้วิจารณ์ภาพเปิดว่าหน้าของเธอว่า "เหมือนเปิดน้ำลายน้" คำพูดเพียงเท่านั้น ทำให้เธอมีอิทธิพลต่อจิตใจ และความสามารถของเด็กถึงเพียงนั้น มันจะเป็นไปได้หรือ คำตอบก็คือเป็นไปได้ถ้าคำพูดของครูไปกระทบมต่าง ๆ หรือภูมิหลัง ตลอดจนความภาคภูมิใจของเด็กได้ ในกรณีนี้เธอเป็นนักเรียนเก่งเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ เธอรู้สึกอายมากที่มีอะไรอย่างหนึ่งมาซีประจานเธอ ว่าเธอไม่ได้เป็นคนเก่งทุกอย่าง ตั้งแต่นั้นมาเธอไม่ยอมวาดเขียนเลยแม้แต่สอบเธอก็ส่งกระดาษเปล่า เป็นการประกาศให้โลกรู้ว่าเธอสามารถสอบได้ที่ 1 โดยไม่ต้องอาศัยคะแนนวาดเขียนก็ได้ น่าเสียดาย ถ้าเพียงแต่ครูจะแนะนำหรือทำตัวอย่างที่ถูกต้องให้ดู โลกนี้อาจได้จิตรกรเพิ่มขึ้นไปอีกสักหนึ่งคนก็ได้ ใครจะรู้

ตัวอย่างจริงอีกเรื่องหนึ่งคือ ณ โรงเรียนประถมในอำเภอเล็ก ๆ แห่งหนึ่งมีโครงการแจกของขวัญ (ซึ่งได้มาจากโครงการแลกเปลี่ยนของขวัญ

ของหน่วยสันติภาพ) เด็กหญิงในครอบครัวหนึ่งเป็นคนที่ได้รับของขวัญ ซึ่งเธอตั้งใจปลอบปล้ำและภาควิชาใจเป็นที่สุด เธอถ่ายรูปขณะรับของขวัญด้วยหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส คาเป็นประกายแวววับด้วยความภาคภูมิใจ หลังจากนั้นเธอก็ถามครูของเธอว่า เพราะอะไรเธอจึงได้รับเลือกให้ได้รับของขวัญนั้น คุณครูของเธอก็ตอบว่า "เพราะเธอเป็นเด็กขาดแคลนยากจน" เพียงคำเดียวที่เธอไม่ปรารถนานั้นเองเด็กหญิงเล็ก ๆ คนนั้นก็เฝ้าล่องเรือเย็บที่เธอได้รับเป็นของขวัญไปจนกระทั่งแม่น้ำ ก่อนที่เธอจะพาของทิ้ง เธอได้แสดงความโกรธ ความไม่พอใจ ความอับอายที่ครูดูถูกว่าเธออยากจนด้วยการเหยียบย่ำทำลายกล่องของขวัญจนบีบจนจนสาแก่ใจ เมื่อญาติพี่น้อง หรือเพื่อนถามถึงของขวัญเธอจะปิดปากสนิท ไม่ยอมเอ่ยถึงแม้แต่คำเดียว และเมื่อได้รูปถ่ายเธอก็ฉีกมันทิ้งไปซึ่งผิดไปจากความรู้สึกของเธอ เมื่อตอนถ่ายรูปนั้นอย่างตรงกันข้าม

นำเสียดายความรู้สึกของเด็กคนนั้น เพียงแต่ครูจะบอกเธอว่า "เพราะเธอเป็นคนดี น่ารัก" หรือ "เพราะเธอช่วยเหลือการงานดี" ฯลฯ (ถ้าเธอเรียนไม่เก่ง) คุณครูก็จะได้ลูกศิษย์ที่น่ารัก พร้อมทั้งจะทำความดีเพิ่มขึ้นอีกคนหนึ่ง (ถ้าเธอไม่เคยเป็นมาก่อน)

คุณครูที่รัก คำพูดของครูมีอิทธิพลอย่างยิ่งใหญ่ต่อลูกศิษย์ของท่านอย่างน่าพิศวง คำชมเชยให้กำลังใจเห็นอกเห็นใจ ให้พลังใจ เปรียบเสมือนมนตราที่เป่ากระหม่อมลูกศิษย์ของท่านให้เป็นคนดี านทางตรงข้ามคำดูว่ากล่าวตักเตือนนั้น ให้ผลทำลายที่กว้างไกลและลึกอย่างที่ไม่ถึงทีเดียว ลูกศิษย์ของท่านต้องการ "ความรัก" จากท่าน คุณครูอาจจะนึกอยู่ในใจว่า "ร้อย ลูกศิษย์ฉันตั้ง 40-50 คน ฉันจะเอาเวลาที่ไหนไปนั่งรัก เอาอกเอาใจ พวกเขามันง่ายลองมาสอนตัวเองบ้างซิ แล้วจะรู้สึก"

ความรักที่ลูกศิษย์ต้องการจากคุณครู เช่น

- สัมผัสที่นุ่มนวล มือคุณครูที่แตะหลัง ลูบศีรษะ จูบมือ โอบกอด
- การรู้จัก รู้จักชื่อ นิสัยใจคอ ความเป็นไปและเป็นมาของเด็ก
- ความสนใจ เอาใจใส่ ทั้งทุกข์ สุข ความดี ความผิด ความถูก
- ความเห็นใจ และความเข้าใจ พร้อมเสมอที่จะให้อภัย-ให้

โอกาส ให้คำแนะนำที่เป็นกำลังใจ ความรักนี้เป็นรากฐานที่สำคัญที่จะทำให้เด็กเจริญเติบโตเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ (healthy personality) จะเห็นได้ว่านอกจากพ่อแม่แล้ว ครูเป็นบุคคลที่สำคัญอีกคนหนึ่งของชีวิตคน

แนะนำผู้เขียน

คุณวุฒิ คนฉลาด

คณบดีบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ชาริ มณีสรี

มหาวิทยาลัยบัณฑิตทางการบริหารการศึกษา
รองศาสตราจารย์ และหัวหน้าภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

แก้วตา คณะวรรณ

คณบดีบัณฑิตทางจิตวิทยาการศึกษา
รองศาสตราจารย์ ภาควิชาการแนะแนว
และจิตวิทยาการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ปิยนุช คนฉลาด

คณบดีบัณฑิตทางการประถมศึกษา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

มนตรี แยมกสิกร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการศึกษา
รองอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ภาควิชาเทคโนโลยีทางการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

จิรกรณ์ ศิริประเสริฐ

คณบดีบัณฑิตทางการพลศึกษา วัฒน และวิจัยการกีฬา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาพลศึกษาและสันทนาการ
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สุชาดา กรเพชรปานิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีการศึกษา
อาจารย์ ภาควิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

สุวิชัย รกศัยยะวัฒน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีการศึกษา
อาจารย์ ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

จิรา จันทร์กระจำง

คณบดีบัณฑิตทางหลักสูตรและการสอน
อาจารย์ ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีการศึกษา
Burapha University